

Jernej Pisk

Ljubezen v športu

Izvleček

V prispevku pokažemo, da je šport prepojen z ljubeznijo. To je eden od razlogov, da je šport za človeka tako izzivalen in privlačen, da imamo šport radi. Ker pa nam pri sami analizi pojma ljubezni slovenska beseda 'ljubezen' ne zadošča, se opremo tudi na stara grška in latinska pojmovanja ljubezni. Izkaže se, da je skupna značilnost različnih oblik ljubezni odobravanje oziroma močan pozitiven odnos do nečesa. V ljubezni občutimo prevzetost, občutimo, kako nas (šport) prevzame. Obenem je ljubezen povezana z močnimi čustvi in ranljivostjo: solze sreče in solze žalosti so del športnega vsakdana. V ljubezni se veselimo ob uspehih drugega ter drugemu odpuščamo. Skupna športna zanimanja pa gradijo prijateljsko ljubezen. Navsezadnje nam darujoča ljubezen (gr. *agape*) odkrije bistvo 'fair playa', sprejemajoča ljubezen (gr. *eros*) pa nas spodbuja, da bi tudi v športu nekaj naredili iz samega sebe.

Ključne besede: šport, ljubezen, prijateljstvo, eros, agape.

Foto: <http://islampress.net/10589/sta-je-to-sreca/>

Love in sport

Abstract

In this paper we show that sport is full of love. This is why sport is so attractive for human being, and why we like sport. To deeper understand what is love we firstly focus on ancient Greek and Latin words for love and their meanings. Different words for love have in common approval of somebody or something. Love is a positive inclination toward loved. In love we experience to be taken over by the loved thing, as we can experience to be taken over by sport. Along with this love is connected with strong emotions and with vulnerability: in sport the tears of joy and of sorrow are nothing rare. In love we feel joy when somebody succeed. Common interests in sport build a friendship love. Nonetheless, the 'give-love' (agape) can reveal us the essence of fair play in sport, while the 'need-love' (eros) give us motivation to improve ourselves.

Keywords: sport, love, friendship, eros, agape.

Napad, obramba, zmaga, poraz, nasprotnik, tekma ... Upravičeno se zdi, da v športu ni prostora za ljubezen. Toda, šport imamo radi! Še več: zdi se, da je ljubezen tista, ki predstavlja vez med človekom in športom. Imamo šport radi zato, ker je prepojen z ljubeznijo? Da bi odgovorili na zastavljeno vprašanje, je najprej potrebno odgovoriti na vprašanje, kaj je ljubezen. Ugotovimo lahko, da nam pri razmišljanju o ljubezni sama slovenska beseda 'ljubezen' prav dosti ne pomaga, saj se ena beseda uporablja za mnogo precej različnih stvari. Ljubezen rumenega tiska je nekaj drugega kot ljubezen med zaljubljenca. Ta je spet drugačna od ljubezni med možem in ženo, in ta je spet drugačna od ljubezni 'prodajalk ljubezni'. Celo najvišje počelo vsega mono-teistične religije poimenujejo Ljubezen (Benedikt XVI, 2016). Na drugi strani pa imamo ljubezen do neosebnih stvari, npr. ljubezen do glasbe, knjig, vina ipd. Kaj je torej ljubezen? K sreči imajo antični jeziki, stara grščina in latinščina, za ljubezen več besed, ki jih še danes s pridom uporabljamo. To so grški *eros*, *agape* in *philia*, latinski *amor* in *caritas* ter druge. Vse prevajamo z ljubeznijo, a vsaka izmed njih pomeni nekaj svojkega. Vse skupaj pa nam zato lahko pripomorejo k razgrnitvi pomenskega polja naše 'ljubezni'. Ta vsebuje tudi pojem 'imeti rad', kar je oblika prijateljske ljubezni (gr. *philia*), ki jo pogosto srečamo tudi v športu. A kaj imajo vse ljubezni skupnega?

Prvi skupni pomen različnih poimenovanih ljubezni je priznanje, potrditev ali odobravanje nekoga ali nečesa. To v svoji analizi ljubezni zatrdi nemški filozof Josef Pieper, ki pravi: »Nekoga ali nekaj ljubiti se pravi tega nekoga ali to nekaj imenovati 'dobro', nagniti se k temu in reči: Dobro, da obstaja; dobro, da si na svetu!« (Pieper, 2002, str. 139). Nekaj podobnega lahko preberemo tudi v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika*, kjer je o ljubezni med drugim zapisano »močen pozitiven odnos do česa«. Tako lahko že prepoznamo prve zametke ljubezni v športu. Kažejo se v odobravanju športa, v tem, da rečemo, da je dobro, da šport obstaja; da je dobro, da je šport na svetu. Poleg tega je ljubezen nekaj, kar nas vsaj na začetku doleti in ne nekaj, za kar bi se hladno zavestno odločili. Običajno nas nekdo ali nekaj navduši in prevzame. Pri tem smo lahko relativno pasivni, a nas ljubljena stvar kljub temu spremeni. In nekaj podobnega izkušamo tudi v športu. Smo se za šport hladno razumsko odločili, ali pa smo se kar naenkrat znašli v vrtincu športa – nas je šport potegnil vase? Platon je

trdil, da je lepota tista, ki nekoga ali nekaj naredi za osebo ali predmet ljubezni, saj se nam lepo prikaže kot nekaj popolnega in privlačnega. Nekaj podobnega trdi tudi Avguštin: »Nič drugega ne moremo ljubiti razen tistega, kar je lepo« (Avguštin, 2003, str. 68). Ob tem se velja spomniti slogana mednarodne športne korporacije pred svetovnim prvenstvom v nogometu leta 2006, ki je nogomet označilo kot »lepo igro«. Ker je lepa, jo imamo radi in si jo želimo. Ljudje nismo popolni, a hrepenimo po popolnosti, zato nas lepota kotokus popolnosti privlači. Spodaj bomo v tem prepoznali obliko ljubezni, vsebovano v grškem pojmu *eros*.

Vse oblike ljubezni pomenijo: hočem, da ti (to) obstaja(š)! Ljubezen je torej oblika hotenja. Nekoga ali nekaj ljubiti zato najprej pomeni ljubljeno ohranjati v bivanju, v eksistenci. »Prvo, kar ljubeči hoče, je, da ljubljene biva in živi«, zatrdi Tomaž Akvinski (II II, 25, 7). Ljubezen je pred vsem drugim to, kar 'daje biti', kar povzroči, da nekaj ali nekdo biva. V tem smislu pravi Gabriel Marcel, da »ljubiti človeka se pravi reči: Ne boš umrl« (Marcel, 1952, v Pieper, 2002, str. 145). In spet se nam že iz samega dejstva, da ljudje 'ustvarjamo' šport, ga iz ne bivajočega vodimo v bivanje ter ga v bivanju ohranjamo, kaže ljubezen, ki jo ljudje gojimo do športa. Brez človeške ljubezni do športa, športa preprosto ne bi bilo, saj ni športa brez človeka. Iz te ontološke povezave med športom in človekom lahko izpeljemo še drugo značilnost ljubezni v športu: enost. Skupna značilnost različnih oblik ljubezni je »ponovno združevanje med seboj odtujenih; odtujitev pa more obstajati samo na osnovi poprejšnje prvotne edinosti« (Pieper, 2002, str. 135). Sprva se nam morda ta značilnost ljubezni ne zdi nič posebnega, a vendar nam odstre zanimiv pogled na odnos med človekom in športom. Če imamo ljudje šport radi, nam to lahko nakazuje na neko prapovezanost med človekom in športom oziroma med človekom in njegovim svobodnim, ne nujnim, igrivim telesnim gibanjem, kar šport v bistvu je. Ljudje imamo radi šport, ker nam nekako ustreza, sklada se z našo človeško naravo. O ustrejanju, povezanosti ali sopripadnosti med človekom in športom bi bilo moč razmišljati naprej, saj se nam s tem odpre široko področje raziskovanja: vprašanje odnosa med človeško naravo in športom. Kako lahko šport izpolni naravne človekove potencialne ter kako se različno pojmovanje človeške narave odraža v različnem razumevanju športa kot takega (Pisk, 2013). Seveda pa velja tudi obratno: tudi šport nam lahko marsikaj pove o naši človeški naravi.

Naslednja značilnost ljubezni je, da nas lahko povsem prevzame. »Ena od idej, ki stoji za 'ljubeznijo', je, da predstavlja dejanje brez zadržkov, 'brezpogojno' obvezo, ki zaznamuje ljubezen z določenim preobiljem« (Caputo, 2013, str. 14). To izkušamo tudi v športu, saj šport udeležence športnih aktivnosti kot tudi navijače ne pusti hladnih. Pogosto jih povsem prevzame. Ta prevzetost se lahko stopnjuje celo do stopnje zasvojenosti s športom, ko nekemu 'ni več živeti brez športa', brez športne aktivnosti ali spremljanja športnih tekmovanj. Zato športu ljudje posvečajo veliko svojega časa in denarja, saj športu, tj. ljubljene stvari, dajo prednost pred drugimi stvarmi v življenju. Šport brez težav tekmuje z ljubeznijo do glasbe, do vina ali do narave in umetnosti, na moralno spolzkem terenu pa se znajdemo, ko ljubezen do športa tekmuje z ljubeznijo do (so)človeka.

Pomembna značilnost športa je dejstvo, da v njem ljudje lahko občutimo veselje. In če velja, kot zapiše Pieper, da je izvor veselja človeka to, da »dobi ali ima tisto, kar ljubi« (2002, str. 198), potem nam veselje v športu kaže na prisotnost ljubezni. Toda, veselje v športu predstavlja le eno plat kovanca (Novak, 1988). V športu ne gre le za veselje, ampak pogosto tudi za žalost, za razočaranja in solze. In točno to je pomembna značilnost ljubezni kot take. Ljubezen je poleg največjega veselja povezana tudi z največjo človekovo bolečino in trpljenjem. C. S. Lewis je nekoč zapisal: »Ljubiti pomeni biti ranljiv. Ljubi karkoli in tvoje srce bo zagotovo ranjeno ali celo zlomljeno. Če si ga želiš ohraniti nedotaknjena, svojega srca ne smeš predati nikomur, niti živali ne« (Lewis, 1960, str. 169). Naj dodamo: niti športu ne! Izkušnja ljubezni v športu nam kaže, da v športu solze niso nič nenavadnega – solze veselja in solze žalosti. Ko se uresničijo sanje, športniki in navijači jokajo od veselja. Ko se nastop ponesreči, pa tečejo solze žalosti. Tako nam prisotnost velikega veselja in globoke žalosti kaže na prisotnost ljubezni v športu.

Leibnitz (1768, v Pieper, 2002, str. 203) je dejal, da »ljubiti pomeni veseliti se ob sreči drugega«. Veseliti se ob uspehih in sreči drugega je dnevno mogoče videti tudi na športnih igriščih in tekmovališčih. Zmaga ne prinese sreče le zmagovalcu, ampak s tem osreči tudi mnoge druge ljudi. Veselijo se prijatelji, navijači, celo tekmece je mogoče videti navdušene ob kakšnem izrednem športnem nastopu zmagovalca. Tako je na primer v smučarskih skokih mogoče pogo-

sto videti navdušenje tekmecev ob izredni predstavi drugega tekmovalca. Toda to je mogoče le, ko med tekmovalci obstajajo dobri odnosi, ko je med njimi 'prijateljska ljubezen' (gr. *philia*), saj ljubezen drugemu želi samo dobro. Tudi če je ljubljeni v slabem položaju, če je tekmovalac izgubil, doživel poraz, ljubezen ostaja z njim, saj se značilnost ljubezni kaže v zvestobi. Spet lahko najdemo lep primer ljubezni v športu: navijači, ki podpirajo določeno moštvo ali tekmovalca, mu ostanejo zvesti ne glede na trenutni rezultat, ne glede na boljša ali slabša tekmovalna obdobja. Prav v takšnih 'preizkušnjah' se v zvestobi izkaže pravo prijateljstvo, zvesto navijaštvo, vrsta ljubezen.

Prava ljubezen je torej nepreračunljiva. Prav to se spet in spet potrjuje v športnem vsakdanjiku. Že Bernard iz Clairvauxa (1926, v Pieper, 2002, str. 216) trdi, da »kdor v ljubezni išče kot plačilo samo veselje ljubezni, prejme veselje ljubezni. Kdor pa v ljubezni išče kaj drugega kot ljubezen, izgubi ljubezen in veselje ljubezni obenem«. Vsakdanja športna praksa nam potrjuje, da če športa ne gojimo zaradi čiste ljubezni do športa, ampak zaradi kakšnega drugega pragmatičnega razloga, bomo zelo verjetno izgubili veselje, ki nam ga šport lahko ponudi. To se kaže v primerih, ko ljudje gojijo šport zaradi instrumentalnih razlogov, kot je na primer ohranjanje telesne teže: v teh primerih se redko izkusi veselje in svoboda, ki nam jo sicer lahko ponudi šport, če ga prakticiramo zaradi nepraktičnih razlogov, iz čiste ljubezni do športa. Na takšen način običajno gojijo šport otroci. Pa tudi drugi posamezniki in skupine ljudi, ki se prostovoljno udeležujejo v različnih športnih aktivnostih. To so ljudje, ki na svojih obrazih izžarevajo veselje, iz športnih igrišč pa se pogosto sliši glasen smeh.

Posebna vrsta ljubezni je prijateljstvo. Grška beseda *philia* (ki je del sestavljanke v besedi filozofija – ljubezen do modrosti) pomeni toliko kot sočuten odnos med prijatelji. Aristotel je o tem spregovoril v osmem in devetem poglavju svoje *Nikomahove etike* (Aristotel, 2002). In spet: tudi to obliko ljubezni je vsakodnevno mogoče prepoznati na športnih igriščih. Prijatelji sicer običajno ne govorijo o svojem medsebojnem prijateljstvu na način kot zaljubljenici govorijo o svoji ljubezni, ampak je značilno za prijatelja, da je »njun pogled usmerjen na stvari, za katere se skupno zanimata« (Pieper, 2002, str. 243). V tem lahko tudi iščemo razlog, zakaj se v športu spleta mnogo

prijateljstev, celo med sicer zelo različnimi ljudmi. Pomislimo na primere prijateljstev med navijači določenega športnega moštva: prihajajo lahko iz različnih držav, imajo različno socialno ozadje, različna politična in religiozna prepričanja, a se ob spoznanju, da navijajo za isti klub, v trenutku iz popolnih neznancev spremenijo v prijatelje (in v najbližjem baru skupaj popijejo vrček piva). Šport ustvarja prijateljstva tudi med igralci na športnih igriščih ter med ljudmi, ki se ukvarjajo z istim športom. Ni presenetljivo, da marsikdo prav v športu najde svoj krog prijateljev. Nenazadnje je že Pierre de Coubertin, začetnik olimpijskih iger moderne dobe, prepoznal moč športa v srečevanju in povezovanju ljudi iz različnih narodov, prek česar lahko šport prispeva k gradnji miru na svetu.

Pomembna značilnost ljubezni je odpuščanje. »Odpuščanje je celo eden temeljnih dejev ljubezni,« pravi Pieper (2002, str. 163). In spet ugotovimo, da je težko najti kakšno uspešno športno moštvo, kjer odpuščanje ne bi imelo svojega mesta. Kjerkoli več ljudi živi ali deluje skupaj, kjer so intenzivni medosebni odnosi, kot je to v športnih ekipah, je prisotna velika potreba po medsebojnem odpuščanju. Brez stalnega odpuščanja se lahko majhna nesoglasja in zamere med soigralci razvijejo v velika razhajanja, ki močno vplivajo na uspešnost moštva. Ne glede na kvaliteto posameznikov v moštvi, brez dobrih medsebojnih odnosov, v katere spada tudi iskreno odpuščanje, ima ekipa manjše možnosti za uspeh. Zato bo moder trener poskrbel ne le za kondicijsko, tehnično in taktično odličnost, ampak tudi za dobre odnose v ekipi. Vsaka oblika ljubezni teži k enotnosti, slogu in medsebojno harmonijo pa ima za svoj sad, kar je pomembno v vsaki športni ekipi. Spravljeno med igralci omogoča, da ekipa deluje kot eno. S tem zaživi tako imenovani 'ekipni duh' in k čemer prispeva odpuščajoča medosebna ljubezen.

Eden najbolj znanih pojmovanj ljubezni je *eros*. Za antične Grke je bil to osrednji pojem ljubezni. Vse se je vrtelo okrog *erosa*. O njem je morda najlepše pisal antični filozof Platon v svojem dialogu *Simpozij* (Platon, 2004). Kljub temu pa je *eros* zaradi določenih zmotnih prepričanj in razumevanj prišel na slab glas. Če v ljubezni ločimo 'potrebovalno ljubezen' (*'need-love'*) in 'darujočo ljubezen' (*'give-love'*), potem *eros* pripada prvi, 'potrebovalni ljubezni'. Potrebovalna ljubezen je ljubezen, ki po nečem hrepeni, zato je pogosto označena za sebično,

egoistično in zato nepravo ali vsaj nečisto ljubezen. Vendar pa takšen pogled temelji na zmotnem razumevanju človeškega bitja kot takega. Noben človek ni popoln in samozadosten, vsak potrebuje mnogo stvari. Lahko bi se opredelili kot bitja potreb in potencialov, zmožnostih, ki si jih želimo uresničiti. Kot telesna bitja vse od rojstva razvijamo in nato ohranjamo motorične potenciale svojega telesa. S tem je deloma povezana tudi kvaliteta našega življenja. *Eros* kot 'potrebovalna ljubezen' pa je tisti, ki v nas prepozna, da nam nečesa manjka, ki nas spodbuja k izpolnitvi samih sebe. Tako nas *eros* spodbuja tudi h gibanju, k izpolnitvi naši gibalnih potreb in potencialov. *Eros* je ljubezen želje, ki hoče več, ki hoče dovršitev zmožnosti. Kot tak *eros* leži v samem bistvu športa. Je naravna sila, usmerjena v našo lastno dovršitev, popolnost. *Eros* je »hrepenenje po popolnem bivanju, po povišanju bivanja, po sreči in blaženosti« (Pieper, 2002, str. 207). Iz hrepenenja po dovrstitvi lastnega bivanja izhaja tudi naslednja značilnost *erosa*: ljubezen do samega sebe. Kot takšen je obenem nekakšen vzor ostalih oblik ljubezni. Je standard ali model za ljubezen do drugih. Sam *eros* kot ljubezen do sebe pa je poleg v samoizpolnitev usmerjenih telesnih dejavnosti mogoče prepoznati tudi v različnih oblikah športno rekreativne dejavnosti, usmerjene v rekreacijo, v ohranjanje telesnih zmožnosti, v ljubezen-do-sebe.

Erosu nasprotno pojmovanje ljubezni je vsebovano v grškem pojmu *agape*. Če je *eros* 'potrebovalna ljubezen', je *agape* 'darujoča ljubezen'. *Agape* (ali v latinščini *caritas*) je izvorni koncept ljubezni v krščanstvu. Gre za popolnoma nesebično ljubezen, ki pozablja nase, »ki noče življenja (pri)dobiti, ampak si ga drzne izgubiti« (Pieper, 2002, str. 184). »Tisti, ki ljubijo,« piše John Caputo (2013, str. 15), »so ljudje, ki presegajo svojo dolžnost, ki iščejo načine, kako lahko storijo več, kot pa se od njih zahteva. Če ljubite svoje delo, ne naredite samo najmanj, kar se od vas zahteva, ampak naredite več.« To je ljubezen darovanja in žrtvovanja, ki jo lahko najdemo tudi v športu. Posebej še v ekipnih športih je za uspeh celote potrebno samožrtvovanje posameznika: igralec se odreče samoljubnim egoističnim akcijam ter sodeluje z drugimi in jim pripravi pot do dosežene točke. Takšna žrtvovanja in darovanja so lahko znaki agapične, darujoče se ljubezni v športu. Tudi v različnih dejanjih, ki jih označimo kot '*fair play*', lahko najpogosteje prepoznamo prav to obliko ljubezni. Ko nek tekmovalac nese-

bično (lahko tudi na svojo škodo) pomaga tekmeču, ki se je znašel v težavah, ter mu posodi svoj športni rekvizit ipd.

Končno moramo priznati, da prav vsak človek čuti potrebo po ljubezni, po sprejetosti, po tem, da je ljubljen. Nevrofiziolog in psihiater Joachim Bauer celo trdi, da je prav želja po sprejetosti s strani sočloveka glavni motivator človeških dejanj (Bauer, 2008, str. 28). Pogosto ljudje iščemo sprejetost pri drugih prav prek športa. Šport se namreč pogosto dogaja javno, v večji ali manjši skupini. To so lahko starši, prijatelji, sotekmovalci ali navijači. Ne glede na stopnjo športnega udejstvovanja nam šport ponuja možnosti, da se izkažemo in dokažemo pred drugimi, da si pridobimo njihovo spoštovanje in sprejemanje. S tem lahko šport pomaga zapolniti človekovo naravno potrebo po biti opažen, sprejet in ljubljen.

Kaj ima šport z ljubeznijo? Pokazali smo, da sta si dva, na prvi pogled nekompatibilna pojava, vse prej kot daleč narazen. Ljubezen v športu je nekaj vsakdanjega, nekaj, na kar smo morda tako navajeni, da je niti ne opazimo. Šport je prepojen z ljubeznijo. Tudi zato je za človeka šport tako izzivalen in privlačen. Tudi zato imamo šport radi.

■ Literatura

1. Akvinski, T. (1225-1274). *Summa Theologiae*. Pridobljeno 25. 5. 2016 iz <http://www.ccel.org/ccel/aquinas/summa.html>
2. Aristotel (2002). *Nikomahova etika*. Ljubljana: Slovenska matica.
3. Avguštin (2003). *Izpovedi*. Celje: Mohorjeva družba.
4. Bauer, J. (2008). *Princip človeškosti. Zakaj smo po naravi nagnjeni k sodelovanju*. Ljubljana: Študentska založba.
5. Benedikt XVI (2016). *Bog je Ljubezen*. Ljubljana: Družina.
6. Caputo, J. (2013). *O religiji*. Celje: Mohorjeva družba.
7. Lewis, C. S. (1960). *Four loves*. London: Geoffrey Bles.
8. Novak, M. (1988). *The Joy of Sports*. London: Hamilton Press.
9. Pieper, J. (2002). *Vera, upanje, ljubezen*. Ljubljana: Družina.
10. Pisk, J. (2013). *Misliti šport: filozofska analiza športa*. Doktorska disertacija, Ljubljana: Filozofska fakulteta.
11. Platon (2004). *Zbrana dela I*. Celje: Mohorjeva družba.
12. *Slovar Slovenskega knjižnega jezika* (1994). Ljubljana: DZS.

Dr. Jernej Pisk, prof. šp. vzg.
 jernej.pisk@gmail.com